

N°. 6. Hoewel DIEULAFOY in zijne *Traité* verscheidene gevallen opgeeft, waarin de Chirurg, niettegenstaande de verrichte aspiratie evenwel verplicht was later tot de herniotomie over te gaan, blijkt echter uit de door hem medegedeelde gevallen niet, dat de voorloopige aspiratie op den uitslag der herniotomie een nadeeligen invloed heeft uitgeoefend. Het gelukt zelfs aan een geoeffend oog bij de herniotomie niet de plek der punctie met de troicar in den darmwand terug te vinden.

Gelukt het daarentegen, zoo als in ons geval n°. 6, door de aspiratie de breuk aanmerkelijk te verkleinen en daarna te reponeren of althans de beklemming op te heffen, dan heeft men den lijder eene gewichtige en gevaarlijke operatie bespaard, terwijl de invloed van de fijne punctie in den darm gelijk nul te stellen is.

Zoodat ik meen te mogen beweren, op grond van de door mij waargenomen gevallen, dat de aspirator een zeer groote aanwinst in ons armamentarium is, èn als diagnostisch èn als curatief middel.

Ik twijfel er daarom ook niet aan of deze toestel zal binnen zeer korten tijd het burgerrecht bij ons verkrijgen en bij de meeste geneeskundigen te vinden zijn.

Abcoude, 1 April 1875.

Dr. H. P. KAPTEIJN.

OVER DEN INVLOED DER WONINGSRUIMTE OP DE GEZONDHEID DER BEWONERS is, in de jongste bijeenkomst van het Deutsche Verein für öffentliche Gesundheitspflege, te Danzig gehouden, door den bekenden Berlijnschen statisticus, nu wijlen, Prof. SCHWABE, weder eene belangrijke bijdrage geleverd, waaraan we het volgende ontleenen, — In het algemeen doet hij uitkomen — en staaft dit door eene zinrijke grafische voorstelling, — dat in zeer vele groote steden, met name ook in Berlijn, statistisch is gebleken, dat in de laatste jaren de verhouding van de sterfte aan epidemische ziekten tot de niet-epidemische aanmerkelijk ten opzichte van eerstgenoemden is toegenomen. Onder epidemische ziekten vat SCHWABE de infectieziekten, de tering en de diarrhoeën zamen. Sinds het jaar 1860 hebben namelijk die ziekten een geheel ander karakter aangenomen. Sinds dien tijd heeft Berlijn eene waterleiding gekregen, die het water door middel van buizen in de huizen voert, zonder dat er gelegenheid is gegeven het vuile huiswater af te voeren. Het gevolg daarvan is geweest, dat dit water op alle mogelijke wijze zich een uitgang heeft trachten te verschaffen, daardoor het grondwater voor een deel heeft bedorven en den ondergrond der stad met verschillende onreine stoffen heeft besmet. Daardoor is een milde bron ontstaan voor de ontwikkeling van epidemische ziekten als eene soort van woekerplanten, die de gezondheid der bevolking in gevaar brengen. Nu treden zij niet alleen in normale jaren veel menigvuldiger te voorschijn, maar wassen ook, tot eene epidemie geklommen, veel hooger. De sterfte aan zoogenaamde constitutioneele ziekten is sinds 1860 steeds afnemende, terwijl die aan epidemische ziekten aanhoudend vermeerdert. SCHWABE schrijft dit toe aan den vermeerderden toevloed van water bij gemis aan voldoende afvoer.

Deze voorloopige opmerkingen brengen hem tot het eigenlijke onderwerp van bespreking: de sterfteverhouding van de onderscheidene woningsklassen, inzonderheid van de *bewoners der kelders*. Uit zijne vergelijkende onderzoekingen is hem gebleken, dat de sterfte het gunstigste is bij de bewoners van de bel-étage; hier sterven jaarlijks van 1000 levenden 21.6. Van hier neemt de sterfte naar beneden en naar boven toe. In de gelijkstraatsche verdieping is ze 22.0, in den kelder 25.3, op de tweede verdieping 21.8, op de derde 22.6 en 4 en meer trappen hoog 28.2 pro mille. De beide uiterste woningsruimten leveren alzoo de ongunstigste verhouding. Het geringere cijfer van de sterfte in de kelders bij dat der bewoners van de hoogste verdiepingen moet niet

zoozeer beschouwd worden als een praerogatief aan de eerstgenoemde woningsruimten eigen, maar moet meer in betrekking worden beschouwd met de meerdere welvaart der kelderbewoners, door de gelegenheid om daar eene nering of bedrijf te kunnen uitoefenen. Indien men dien gunstigen factor kon elimineren, dan vertrouwt SCHWABE, dat de sterfteverhouding aanmerkelijk zou stijgen. (Wij meenen, dat ditzelfde feit in der tijd door de Amsterdamsche Commissie van enquête over de kelderwoningen aldaar is gereleveerd.) Die meening wordt bevestigd door het feit, dat de sterfteverhouding in de eene helft der stad onder de minder welvarende kelderbewoners aanmerkelijk hooger is bevonden, dan bij de bewoners van de hooggelegene woonruimten. Onder de kelderbewoners bevonden zich, naar de beroepen, in gunstige omstandigheden 68 pCt.; onder de bewoners van hooggelegene woonruimten in bekrompen omstandigheden verkeerende slechts 32 pCt.

Uit eene vergelijking van de sterfte in de kelderwoningen van thans en voorheen volgt eene in het oog loopende toename in de laatste 20 jaren. Ofschoon de bevolking in die woningen genoegzaam niet is vermeerderd, is de sterfteverhouding onder haar van 7.5 pCt. in het jaar 1854 tot 9.7 pCt. in 1873 gestegen, terwijl de sterfteverhouding in alle andere woningen vrij wel dezelfde is gebleven.

Ten opzichte van de sterfte aan epidemische ziekten wordt eene aanzienlijke vermeerdering onder de bewoners der kelders geconstateerd, en wel in veel sterkere mate dan in alle overige woningen. Bedroeg de sterfte aan die ziekten in 1854 in de kelders 21.8 pCt., in alle overige woningen 18.5 pCt.; zij is tot het jaar 1873 in de kelders gestegen tot 39.5 pCt., in alle overige woningen slechts tot 34.4 pCt.

De sterfteverhouding met betrekking tot de drie genoemde groepen van ziekten was de volgende. Gesteld de sterfte aan elke dezer groepen in 1854 = 1000 en aangenomen, dat elke in de laatste 20 jaren in de kelders is toegenomen, dan volgt daaruit, dat de eigenlijke infectieziekten van 1000 op 3800, de teringziekten van 1000 op 3000 en de diarrhoeën van 1000 op 7000 zijn geklommen. Hieruit blijkt, dat de kelderwoningen voor diarrhoeën ware broeinesten zijn.

Ten aanzien van de statistiek der doodgeborenen in de verschillende woonruimten wordt ten slotte medegedeeld, dat in Berlijn op 10,000 bewoners op de eerste en tweede verdieping 14 doodgeborenen komen, in de woningen gelijkstraats en in de kelders 16, op de derde verdieping 17 en op de vierde 21.

S. SR. CORONEL.

DE RUBEOLA welke op den kinderlijken leeftijd zoo dikwijls wordt waargenomen, welke vaak epidemisch optreedt en over wier diagnose in tegenstelling met de morbili of de scarlatina het oordeel van den geneesheer zich zoo dikwijls moet uitspreken, behoort volgens Dr. ROTH te Erlangen (ZIEMMSEN'S *Archiv* Bd. XIV), zeer zeker als een zelfstandig ziekteproces opgevat te worden. Eene gelijke meening werd reeds in de voortreffelijke geschriften van OESTERREICH, THOMAS en EMMINGHAUS verkondigd. De Rubeola behoort tot die acute infectieziekten, wier contagium zich in het organisme reproduceert en slechts zelden ten tweeden male hetzelfde individu aantast, terwijl haar verloop een vrij scherp afgeteekend beeld oplevert. Haar in vele gevallen waargenomen optreden bij hetzelfde kind, korten tijd voor of na dat het door mazelen of roodvonk werd aangetast, teekent haar als een zelfstandig en van beide laatste ziekten verschillend lijden af. De onbeduidende koortsreactie, de bijna niet waarneembare temperatuursverhoging, de korte duur der ziekte en het vooral door THOMAS en OESTERREICH als characteristicum aangegeven, verre van elkander verspreid zijn, der plaatsen waar zich het exanthema bij voorkeur ontwikkelt, leveren de belangrijkste verschillpunten met de morbili op, terwijl de scarlatina haar